

Opdrachtgeverschap in de grond-, weg- en waterbouw: inspectieresultaten 2015

De naleving van de Bouwprocesbepalingen in de Arbowet door opdrachtgevers in de GWW

Aanleiding en doel	1	Bij projecten in de grond-, weg- en waterbouw (GWW) speelt de opdrachtgever een belangrijke rol in het beheersen van arbeidsrisico's. In 2015 controleerde de Inspectie SZW bij 72 opdrachtgevers of zij zich aan de regels hielden.
Aanpak	2	
Inspectieresultaten 2015	2	
Conclusies en vervolg	3	

Aanleiding en doel

De keuzes die een opdrachtgever maakt bij het ontwerpen van een project, bepalen voor een deel of een aannemer de opdracht veilig en gezond kan uitvoeren. De opdrachtgever moet zich daarom aan een aantal regels houden. Deze verplichtingen zijn vastgelegd in de Bouwprocesbepalingen van het Arbobesluit.

Betere naleving van de Bouwprocesbepalingen is al jaren één van de speerpunten van de Inspectie SZW. Bij inspecties in de afgelopen jaren bleek dat één op de drie opdrachtgevers zijn verplichtingen niet nakomt. In die situaties trad de Inspectie handhavend op.

Veel opdrachtgevers beseffen niet welke rol zij volgens de Arbowet hebben bij het zorgen voor veilige werkomstandigheden. Daarom heeft de Inspectie de opdrachtgevers de afgelopen jaren geïnformeerd over hun verplichtingen. In 2011 en 2012 verzorgde de Inspectie SZW ongeveer tweehonderd voorlichtingssessies bij decentrale overheden, netbeheerders, telecombedrijven en ingenieursbureaus.

In vervolg hierop voerde de Inspectie in 2013 inspecties uit. Van januari tot juli beoordeelde de Inspectie SZW aanbestedingsdocumenten van 34 opdrachtgevers. In alle gevallen waren deze documenten onvolledig. Bij 29 opdrachtgevers heeft de Inspectie gehandhaafd.

In 2014 volgde een nieuwe inspectieronde. De Inspectie beoordeelde in totaal 58 opdrachtgevers. 30 opdrachtgevers werden gecontroleerd naar aanleiding van hun aanbestedingsdocumenten. Bij 14 van hen is gehandhaafd en een eis gesteld (handhavingspercentage: 47%). 28 andere opdrachtgevers werden gecontroleerd naar aanleiding van een inspectie bij een aannemer. De Inspectie handhaafde bij 21 van deze opdrachtgevers (handhavingspercentage: 75%).

Doel

Het doel van de inspecties is om te voorkomen dat projecten worden gegund waarbij in het ontwerpproces onvoldoende aandacht is besteed aan de veiligheid en gezondheid van werknemers in de uitvoeringsfase.

De Inspectie SZW voorkomt zo dat aannemers worden opgezadeld met arbeidsrisico's die in de ontwerpfase vermeden hadden kunnen worden.

Opdrachtgevers in de Arbowet

De Arbowet verplicht opdrachtgevers om tijdens het ontwerpproces na te denken over arbeidsomstandigheden bij de uitvoering van de opdracht. Een opdrachtgever moet onderzoeken hoe hij via een goed ontwerp kan zorgen voor een veilige en gezonde arbeidsplaats.

Ook moet de opdrachtgever in de aanbestedingsdocumenten informatie geven over de omstandigheden op de werklocatie. Bijvoorbeeld:

- Is de grond schoon of verontreinigd?
- Kan er mechanisch bestraat worden?
- Kan een veilig werkvak worden ingericht?

Als de informatie onvolledig is, kan een aannemer onvoldoende inschatten of hij zijn verplichtingen voor veilige arbeidsomstandigheden tijdens de uitvoeringsfase kan naleven.

De verplichtingen voor opdrachtgevers zijn vastgelegd in de zogenaamde Bouwprocesbepalingen van het Arbobesluit: afdeling 5, artikel 2.23 tot en met 2.35. De definitie van de opdrachtgever in het Arbobesluit is: degene voor wiens rekening een bouwwerk tot stand wordt gebracht. Per 1 januari 2017 kan ook degene op wiens initiatief een bouwwerk tot stand komt als opdrachtgever worden aangemerkt.

Aanpak

De Inspectie controleerde opdrachtgevers naar aanleiding van aanbestedingen. Deze aanbestedingen werden geselecteerd via de Aanbestedingskalender en TenderNed. De Inspectie SZW beoordeelde de documenten op drie kernrisico's in de grond-, weg- en waterbouw: fysieke belasting, aanrijdgevaar en blootstelling aan verontreinigde grond. Ook bekeek de Inspectie of de opdrachtgever helder is over keuzes die hij heeft gemaakt bij het ontwerp van het project. Daarbij ging het om bouwkundige, technische en organisatorische keuzes (BTO-keuzes). Daarnaast lette de Inspectie op de beschikbaarheid en inhoud van een Veiligheids- en Gezondheidsplan (V&G-plan).

De Inspectie heeft niet alleen opdrachtgevers gecontroleerd naar aanleiding van aanbestedingsdocumenten. Als bij een aannemer een overtreding werd gevonden, controleerde de Inspectie naar aanleiding daarvan ook de opdrachtgever die het werk had gegund.

Tijdens de inspecties werd gehandhaafd als de opdrachtgever artikelen 2.26 en 2.28 van het Arbobesluit niet nakwam. Volgens artikel 2.26 moet de opdrachtgever in de ontwerpfase rekening houden met de arbeidsomstandigheden in de uitvoeringsfase. Volgens artikel 2.28 moet de opdrachtgever een Veiligheids- en Gezondheidsplan (V&G-plan) opstellen dat aan verschillende eisen voldoet.

Inspectieresultaten 2015

De Inspectie inspecteerde en beoordeelde in totaal 72 opdrachtgevers. 33 opdrachtgevers werden gecontroleerd naar aanleiding van hun aanbestedingsdocumenten. Bij 6 van hen is gehandhaafd en een eis gesteld (handhavingspercentage: 15%). 39 andere opdrachtgevers werden gecontroleerd naar aanleiding van een inspectie bij een aannemer. De Inspectie handhaafde bij 35 van deze opdrachtgevers (handhavingspercentage: 90%).

Tabel 1 Overzicht van opdrachtgevers en handhaving

	Aantal	Handhaving
Gemeente	29	11
Provincie	9	4
Waterschap	5	1
Beheer en verhuur in onroerend goed en woningbouwvereniging	5	5
Projectontwikkelaar	4	4
Algemeen burgerlijke en utiliteitsbouw	4	4
Ingenieur en overig technisch advies en ontwerp	3	2
Kabellegger	2	1
Rijkswaterstaat	2	1
Overig	9	7
Totaal	72	40

Tabel 2 Aantal geconstateerde overtredingen per onderwerp bij 72 opdrachtgevers

26	Rekening houden met arboverplichtingen uitvoeringsfase
12	Minimale eisen inhoud V&G-plan
8	Opstellen V&G-plan
12	Overige

Aanbestedingsdocumenten

In 2013 waren alle benodigde documenten in meer of mindere mate onvolledig. De V&G-plannen bestonden vaak uit standaardteksten en waren tot stand gekomen door knip- en plakwerk. De bouwkundige, technische en organisatorische keuzes werden niet beschreven. Informatie over mogelijke verontreiniging van de grond was onvolledig of afwezig. Bij straatwerk ontbrak de specifieke informatie over de locatie die nodig is om een afweging te kunnen maken over mechanisch straten. Ook ontbrak de informatie over de verkeerssituatie die nodig is om een veilige werkplek voor wegwerkers in te richten.

In 2013 werden de risico's vaak erg algemeen beschreven. De risico's die volgens artikel 2.28 van het Arbobesluit beschreven moeten worden, ontbraken vaak. Het gaat dan bijvoorbeeld om risico's die ontstaan doordat verschillende werkzaamheden tegelijk op een locatie plaatsvinden, risico's vanwege doorgaande exploitatie en bijzondere gevaren.

De resultaten in 2014 waren weliswaar beter, maar vooral de V&G-plannen voldeden nog altijd niet aan de eisen. De overtredingen die de Inspectie in 2013 waarnam, werden ook het jaar erna vastgesteld.

Een licht stijgende lijn is zichtbaar in 2015. De totale handhaving is gedaald van 60% in 2014 naar 56% in 2015. Er is ook een verbetering te zien bij het opstellen van de aanbestedingsdocumenten. Maar helaas constateert de Inspectie dat het nog lang niet overal in orde is. Nog steeds ziet de Inspectie dat er sprake is van onbekendheid en onwetendheid. Opdrachtgevers delegeren nog te vaak naar adviesbureaus. Die het vervolgens ook niet altijd juist uitvoeren. De grote opdrachtgevers gaan duidelijk wel de goede kant op.

Conclusies en vervolg

De aanbestedingsdocumenten van opdrachtgevers van GWW-projecten voldoen nog steeds niet aan de eisen in de Bouwprocesbepalingen van het Arbobesluit. Opdrachtgevers begrijpen in de regel nog onvoldoende de betekenis van de belangrijkste verplichtingen die ze hebben in de ontwerpfasen. Dit leidt tot onvolledige informatie voor aannemers op het gebied van veiligheid en gezondheid. Als gevolg hiervan kunnen werknemers fysiek te zwaar worden belast, worden blootgesteld aan giftige stoffen of asbest, of op een onveilige plek aan de slag gaan. Zo werd bij een inspectie geconstateerd dat er geen onderzoek was uitgevoerd door een opdrachtgever

naar mogelijke aanwezigheid van conventionele explosieven (CE), terwijl die wel op deze locatie te verwachten was. Het werk werd stilgelegd. Het nalaten van dergelijke onderzoeken kan grote gevolgen hebben. Het is de taak van de opdrachtgever om aan de hand van historische gegevens onderzoek te (laten) doen naar mogelijke aanwezigheid van CE, daar waar verwacht mag worden dat deze aanwezig zijn op grond van gevechtshandelingen uit oorlogen.

De Inspectie SZW is van mening dat opdrachtgevers het voorbereidingsproces van GWW-projecten moeten herzien, zodat zij hun verplichtingen uit de Arbowet beter naleven. Het kan hierbij helpen als opdrachtgevers en ingenieursbureaus ervaringen en kennis delen. Mogelijk kunnen organisaties van opdrachtgevers dit faciliteren. Denk bijvoorbeeld aan de VNG en NL Ingenieurs.

De Inspectie SZW inspecteerde in 2016 opnieuw de aanbestedingsdocumenten van opdrachtgevers van GWW-projecten. De resultaten van die inspecties worden in het voorjaar van 2017 gepubliceerd. Ook in 2017 zal worden geïnspecteerd. Door weer te inspecteren hoopt de Inspectie SZW dat de stijgende lijn verder wordt ingezet. Opdrachtgevers waarbij een zelfde of vergelijkbare overtreding wordt geconstateerd als die in 2015 en 2016 is vastgesteld kunnen een boete krijgen.

Zo werkt de Inspectie SZW aan eerlijk, gezond en veilig werk en bestaanszekerheid voor iedereen.

Deze factsheet is een uitgave van:

Inspectie SZW

De Inspectie SZW maakt deel uit van het
Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid

Projectnummer A1264

Landelijk Projectleider

Leoniek van der Vliet

Landelijk Projectsecretaris

Peter Terstall

© Rijksoverheid | maart 2017